

ТЕ, ЩО ЗАФІКСОВАНО У ФАКТАХ: ЮВІЛЕЙНІ ВРОЧИСТОСТІ НА ПРИКАРПАТТІ З НАГОДИ 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Постановка проблеми. Надбання української національної культури – це той велетенський скарб, що передається від покоління до покоління, примножується, збагачується. Завдання інституцій культури та освіти – згуртувати краян і спільно організовувати та проводити заходи різного формату з популяризації життя й творчості діячів культури, створюючи умови для творчого розвитку і реалізації особистих креативних можливостей як бібліотечного, музейного персоналу, так і мешканців територіальних громад, привертати увагу до просвітницької діяльності.

Мета дослідження – проаналізувати діяльність культурно-освітніх інституцій щодо збереження, вшанування та позиціонування унікальної творчої спадщини Василя Стефаника, визначення їх шляхів на прикладі бібліотечних та музейних установ Івано-Франківського регіону.

Для реалізації розвідки визначено такі завдання: розкрити діяльність культурних установ щодо організації роботи з громадськістю; окреслити формат заходів публічних бібліотек та музеїв Івано-Франківщини із вшанування пам'яті Василя Стефаника.

Методи дослідження. Аналіз науково-методичних джерел, порівняння та узагальнення отриманих відомостей; практичні – спостереження, бесіда, моніторинг.

Результати дослідження та їх обговорення. Збереження історичної та культурної спадщини є спільною справою громадян та інституцій. Кропітка праця фахівців закладів культури та освіти необхідна для відновлення історичної правди, повернення із небуття забутих імен діячів культури з метою вшанування їх пам'яті засобами діяльності культурно-мистецьких установ. Враховуючи значний внесок Василя Стефаника у розвиток української літератури, культури та у суспільно-політичне життя України, Верховна Рада України постановила у травні 2021 року урочисто відзначити на державному рівні 150-річчя від дня народження письменника. Контроль за виконанням цієї Постанови було покладено на Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики та Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій [24].

Слід звернути увагу, що вшановуючи ім'я та 150-літній ювілей видатного українського письменника-новеліста, громадського і політичного діяча, неперевершеного майстра соціально-психологічної прози Василя Стефаника, у закладах культури Івано-Франківщини проводили різнопланові заходи. Так, у Літературному музеї Прикарпаття було розгор-

нуто виставку з цінними виданнями «Вічне, нетлінне слово Василя Стефаника» [22]. У першому розділі виставки для огляду відвідувачів було представлено прижиттєві видання творів Василя Стефаника. Серед них:

- Василь Стефаник. Синя книжечка. Образки. Чернівці, 1899.
- Василь Стефаник. Синя книжечка. 2-ге вид. Київ, 1914.
- Василь Стефаник. Камінний хрест. Студії і образки. Львів, 1900.
- Василь Стефаник. Земля. Нариси і оповідання. Львів, 1926.
- Вибір нарисів і новель: Василя Стефаника, Івана Семанюка, Леся Мартовича. Коломия, 1910.
- Василь Стефаник. Дорога. Новели. Львів, 1917 й ін.

Цікаво, що у другому розділі цієї виставки – «Вшанування пам'яті Василя Стефаника» – для огляду було виставлено видання творів Василя Стефаника в незалежній Україні і праць про нього. З-поміж них:

- Степан Процюк. Троянда ритуального болю. Роман про Василя Стефаника. Київ, 2010.
- Василь Стефаник. Роса. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2015.

Відмітимо: у цій книжці зібрано найкращі зразки новел Василя Стефаника.

150-річчю Василя Стефаника присвячено:

- Зібрання творів у трьох томах. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2020.
- Василь Бабій. Жінки його серця. Івано-Франківськ, 2021.
- Федір Погребенник. Сторінки життя і творчості Василя Стефаника.

Варто констатувати, що у Коломийській міській бібліотеці № 1 для дорослих було проведено літературний марафон «Прочитай твір Василя Стефаника», присвячений 150-річчю від дня народження письменника. Унікальним завершенням марафону стала творча зустріч з письменниками – лавреатами обласної літературної премії ім. В. Стефаника. До бібліотеки завітали члени Національних спілок письменників та журналістів України: відома громадська діячка засновниця обласного телебачення «Галичина» Ольга Бабій, доцент Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Микола Васильчук, організатор літературно-мистецького фестивалю ім. Квітки Цісик Ярослав Ясінський, автор численних поетичних збірок Іван Війтенко, завідувачка бібліотеки села Саджавки Коломийської територіальної громади новелістка Галина Христан. Захід розпочала завідувачка бібліотеки № 1 для дорослих заслужений працівник культури Л. Ковтуник. Представляли гостей працівники бібліотеки С. Березюк та О. Гнатюк. В активному спілкуванні зі слухачами гості ділилися своїми творчими досягненнями та ідеями. Щиру повагу і шану за працю, за неугасимий творчий вогонь, що палає в їхніх серцях, за подароване ними слово, яке вчить цінувати життя, поважати історію свого роду і народу, висловили начальниця управління ку-

льтури Коломийської міської ради У. Мандрусак, голова Коломийського осередку товариства «Просвіта» В. Глаголюк, письменник-гуморист В. Михайлищук. Гостей привітали учасниці ансамблю бандуристок «Чарівні струни» Коломийської музичної школи № 2 під керівництвом Н. Федюк. Від імені присутніх на заході студентів Коломийського економіко-правового фахового коледжу письменників вітала Ю. Станіславська. Завершився захід переглядом мультимедійної презентації «Літописець долі народної» [27].

Необхідно підкреслити: Рогатинська центральна бібліотека створила креативну відеопрезентацію, яка розкрила життєвий та творчий шлях українського письменника-новеліста [21]. Наголосимо, що у цьому ж районі сільськими публічними бібліотеками також було зорганізовано кілька творчих, інноваційних виставок. Так, кваліфікований фахівець Наталія Макогін створила для мешканців села Жовчів незвичну книжкову полицку – «Співець душі народної». Літературний вернісаж «Митець великого таланту» підготували працівники бібліотеки с. Підгороддя. Книжково-ілюстративну виставку «Василь Стефаник: сила справжнього таланту» сформувала фахівець бібліотеки с. Лучинці. У бібліотеці с. Уїзд читачі мали змогу переглянути викладку творів письменника під назвою «Літописець долі народної». Цікаву виставку творів В. Стефаника «Камінний хрест України» було презентовано у селі Воскресинці Рогатинського району [21].

Поціновувачі соціально-психологічної прози мали можливість доторкнутися до неповторного, зворушливого світу майстра новел, зануритись у глибину його життєвих переживань і почуттів завдяки неординарній відеопам'ятці «Його душа – Бетховена соната», яку підготували працівники Городенківської міської публічної бібліотеки ім. Леся Мартовича. Автор ідеї – бібліотекар сектору краєзнавства та народознавства відділу обслуговування користувачів Марія Сорока. У читальній залі відділу обслуговування користувачів цієї бібліотеки діяла цікава книжкова виставка-присвята «Новеліст світової слави». Колектив дитячого відділу книгозбірні підготував викладку літератури «Я свою душу пустив у душу народу» [23].

Велику кількість видань з власного фонду представила читачам Надвірнянська центральна районна бібліотека [28]. У Косівській центральній міській бібліотеці було організовано онлайн-виставку-портрет «Володар дум селянських» та онлайн-літературний портрет «Поет мужицької розпуки», який підготувала завідувачка відділу обслуговування І. Й. Балагурак [29].

М. Зубрицький писав, що В. Стефаник був творцем соціально-психологічної новели в українській літературі. Він досліджував внутрішній світ людини, реально відтворював людську психологію. Під назвою «І все, що я писав, мене боліло» в бібліотеці міста Галича Галиць-

кої об'єднаної територіальної громади 13 травня 2021 року відбувся літературний диліжанс, присвячений 150-річчю від дня народження буковинського письменника [30].

Відзначимо: з нагоди ювілею в бібліотеках Долинської територіальної громади проходив загальносистемний веббіографічний огляд «І все, що я писав, мене боліло». В рамках цього проєкту Долинська центральна публічна бібліотека підготувала відеопрезентацію «Пані, що навчила мене любити Русів і правду в собі», присвячену ширій дружбі Василя Стефаника та Софії Морачевської-Окуневської. Особисте життя письменника, а тим паче такого геніального, як Василь Стефаник, – це не лише частина його біографії, а й частка його творчого буття [25].

Ім'я Василя Стефаника вимовляють з особливою любов'ю. Він увійшов в історію світової новелістики як автор правдивих соціально-психологічних новел з життя галицького селянства. Проїняті трагізмом і глибиною душевних переживань, його твори стали яскравим свідченням засвоєння письменником найвищих досягнень європейських літератур. Твори Василя Стефаника, написані кров'ю серця й великим талантом, стали окрасою літератури. Письменник хотів бачити свій край вільним, щасливим і своєю творчістю наближав цей час. Богородчанською центральною районною бібліотекою було засновано проєкт «Літературний момент», в рамках якого проведено захід «Василь Стефаник – імператор слова». На запрошення фахівців книгозбірні до нього долучився письменник Василь Бабій [26].

Відмітимо: низку заходів до 150-річчя від дня народження видатного українського письменника, новеліста, тонкого спостерігача людської душі, великого маестро слова Василя Стефаника приурочила Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка [19]. Зазначимо: фахівці відділу краєзнавчої літератури підготували креативну відеопрезентацію «Василь Стефаник: наближення» [17]. З цієї нагоди відділ інформаційних технологій та електронних ресурсів створив відеопрезентацію та віртуальну виставку «Василь Стефаник: сила справжнього таланту», які розміщені на сайті бібліотеки [16]. У відділі краєзнавчої літератури цієї книгозбірні було розгорнуто довготривалу ювілейну книжкову виставку «Василь Стефаник: вогонь і біль русівського генія» [18]. Наголосимо, що до цієї дати було приурочено також ювілейну виставку-вшанування у відділі абонементу [15]. Необхідно виокремити, що спеціалісти відділу книгозберігання цієї бібліотеки дбайливо беруть цінні для читачів книги: прижиттєве видання «Синя книжечка» 1914 року, до якого ввійшли 14 новел Василя Стефаника, та унікальне видання «Василь Стефаник: зібрання творів», яке вийшло у трьох томах у чотирьох книгах за редакцією професора Степана Хороба та інших науковців. Видання цього багатотомника літературно-художньої спадщини класика українського національного письменства Василя Стефаника

(1871–1936) приурочене до 150-річчя від дня народження славетного новеліста. Варто відмітити, що перша збірка новел – «Синя книжечка», яка вийшла у світ 1899 р. у Чернівцях, – принесла Стефаникові загальне визнання, була зустрінута захопленими відгуками найвидатніших літературних авторитетів, серед яких, крім І. Франка, були Леся Українка, М. Коцюбинський, О. Кобилянська, вона стала помітною віхою в розвитку української прози. Автор «Синьої книжечки» звернув на себе увагу насамперед показом трагедії селянства. Одна за одною виходять збірки новел В. Стефаника «Камінний хрест», «Дорога», «Моє слово». П'яту збірку новел – «Вона – земля» – видано після великої перерви аж у 1926 році, хоча автор продовжував публікуватися і в цей період [19].

В умовах інформатизації та інтернетизації суспільства розбудова ефективного й змістовно насиченого культурно-мистецького середовища регіону має відбуватися на основі системної корпоративної взаємодії всіх суб'єктів соціокультурної та мистецької діяльності.

Зауважимо: святкування 150-річчя Василя Стефаника відбувалися не тільки у інституціях культури Івано-Франківська, Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, а й на батьківщині письменника у селі Русів Снятинського району. Урочистості у Русові розпочиналися із екскурсії гостей батьківщини Василя Стефаника до повністю відремонтованого у середині та ззовні, оновленого, сучасного літературно-меморіального музею Василя Стефаника. Вагомо підкреслити, що інтерактивний музей європейського рівня від нині працює у селі Русів, зокрема, і завдяки зусиллям фахівців Прикарпатського університету, які взяли активну участь у його реекспозиції та зміні внутрішнього дизайну.

Варто виокремити: однією із ключових подій у Русові стало вручення премій лауреатам літературної премії імені Василя Стефаника. Правнуки Василя Стефаника на честь 150-річчя письменника та 80-річчя з дня створення музею Василя Стефаника передали до літературно-меморіального музею 50 листів. Правнук письменника Василь Стефаник повідомив, що *це дуже цікава інформація, яка ще раніше ніде не публікувалася*. Правнучка письменника Олеся Стефаник також додала, що ці листи є цікавими ще й тим, що вони відносяться до періоду Першої Світової війни.

Доречно підкреслити, що біля музею-садиби Василя Стефаника провів свою роботу дводенний Міжнародний науковий конгрес «Василь Стефаник і світова культура», присвячений 150-річчю з дня народження новеліста. Відкривав конгрес ректор Прикарпатського університету, професор Ігор Цепенда. Під час першої дискусійної панелі конгресу – «Василь Стефаник: діалог поколінь» – модератором, доктором філологічних наук, професором, завідувачем кафедри української літератури Прикарпатського національного університету Степаном Хоробом разом

із панелістами було обговорено низку цікавих тем. У розмові взяли участь Микола Григорович Жулинський (директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, доктор філологічних наук, професор, академік Національної академії наук України); Павло Юхимович Гриценко (директор Інституту української мови НАН України, доктор філологічних наук, професор); Анджей Романовський (доктор габілітований, професор Ягеллонського університету); Леонід Іванович Рудницький (доктор філології габілітований, професор, президент Світової ради НТШ, іноземний член НАН України) [32].

Підмітимо, що на батьківщині видатного українського письменника біля його родинної садиби фахівці Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка представили гостям дійства розгорнуту книжково-ілюстративну виставку «Василь Стефаник: вогонь і біль русівського генія», на якій експонували цінні видання з фондів обласної книгозбірні, а саме: літературну спадщину митця слова та праці українських, зокрема прикарпатських, науковців, літературознавців, дослідників, присвячені творчості видатного новеліста. Відзначимо: книжково-ілюстративна виставка ІФОУНБ ім. І. Франка на літературно-мистецькому святі «Володар дум селянських» була вдалим доповненням урочистого дійства, бо дала можливість кожному учасникові заходу торкнутися неоціненної спадщини нашого славного земляка, яка є не просто майстерним зображенням автентичного сільського побуту та політичних обставин того часу, а справжнім заглибленням у психологічні аспекти людського життя. Переглядаючи виставку, відвідувачі та гості свята мали змогу ближче ознайомитися з новим зібранням творів Василя Стефаника у 3-х томах (4-х книгах), упорядкованим викладачами Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, книжковими новинками від науковця і письменниці Ольги Слоньовської («Василь Стефаник: маестро української новели»), мовознавця Миколи Лесюка («Словник мови художніх творів Василя Стефаника (Фрагмент)»), які побачили світ саме до ювілею майстра новели, а також з майже сотнею книг авторства Михайла Рудницького, Михайла Насенка, Степана Процюка, Степана Хороба, Романа Піхманця, Романа Іваничука, Яреми Гояна, Романа Горака, Федора Погребенника, Василя Бабія, Теофіла Виноградника, Мирослава Попадюка та інших дослідників, які висвітлюють різні аспекти життя і творчого набутку тонкого спостерігача людської душі [20].

Зазначимо: 27 листопада 2013 року працівники Рожнятівської центральної районної бібліотеки організували книжкову виставку «Усі мої думки тобі, народе вільний, і пісня серця, музика душі тобі!». До перегляду виставки «Співець української землі Василь Стефаник» всіх поціновувачів творчості видатного новеліста запросила до своєї книгозбірні Тисменицька центральна міська бібліотека. Щоб допомогти молоді

поринути у глибину стефаниківського світу, краще зрозуміти світогляд письменника, бібліотекарі бібліотек-філій с. Пужники та с. Бортники публічної бібліотеки Тлумацької міської ради ОТГ запросили своїх користувачів на перегляд виставки-портрета «Співець Української землі» та бібліовітрини «Син Покутського краю».

Заакцентуємо увагу: 14 травня, в день 150-річчя від дня народження письменника, на обійсті Василя Стефаника були присутні: народний депутат України Микола Княжицький, голова Івано-Франківської обласної ради Олександр Сич та його перший заступник Василь Гладій, начальник управління культури, національностей та релігій ОДА Володимир Федорак, ректор Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Ігор Цепенда, голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський, заступник голови Національної спілки письменників України Ярослав Ткачівський, літературний критик, голова Товариства письменників і журналістів імені Івана Франка Євген Баран, письменниця Ольга Деркачова, директор обласної філармонії імені Іри Маланюк Василь Тимків, український актор і режисер народний артист України Богдан Козак, голова обласної організації НСПУ Світлана Бреславська, цьогорічні лавреати премії імені Василя Стефаника науковці Іван Монолатій, Ігор Любчик та поет Богдан Томенчук, вчені: Микола Лесюк, Степан Хороб, Роман Піхманець, Андрій Королько, викладачі кафедри журналістики: Ганна Марчук, Соломія Хороб, Галина Пристай, Струтинська Тетяна, митці слова: Ольга Бабій, Мар'яна та Любомир Стринаглуки, Іванна Стеф'юк, Мирослав Лазарук та інші.

Підсумовуючи вищенаведене, звернемо увагу, що ряд заходів, які були проведені культурно-освітніми інституціями впродовж 2021 року, дали можливість дізнатися багато цікавого про унікальну творчу спадщину Василя Стефаника, почути маловідомі факти з його життя, побачити рідкісні світлини та зображення видатного українського письменника-новеліста, переглянути відеофільми на стефаниківську тематику.

Вищенаведені матеріали можна використовувати для проведення заходів (онлайн і офлайн) у майбутньому. Розроблені проекти будуть використовуватися інституціями культури і надалі, тому можемо віднести їх до середньо- та довгострокових результатів діяльності закладів культури.

Висновки. Праця розкриває використання культурно-освітніми закладами нового формату діяльності щодо позиціонування видатних діячів краю. Наведено приклади промоції цінної творчої спадщини Василя Стефаника інституціями культури Івано-Франківщини.

Результати проведеного дослідження не є завершеними. Проаналізована діяльність культурних установ Прикарпаття із вшанування пам'яті Василя Стефаника стане дороговказом для подальшої більш активної роботи кваліфікованих спеціалістів зазначених установ. Наукова

розвідка не вичерпує всіх сторін наукового пошуку з окресленої теми. Оскільки в цій публікації ми зосередили увагу на вшануванні Василя Стефаника на прикладі Івано-Франківського регіону, то це не повна картина процесу. Наступні наукові розвідки будуть присвячені дослідженню новаторських аспектів репрезентації унікальної творчої спадщини видатного українського письменника-новеліста на всеукраїнському рівні.

Література

1. Вергелюк О. Уклін Стефаникові щонайнижчий і цій святій землі : [урочистості в Русові з нагоди 138-ої річниці від дня народж. письм.] / О. Вергелюк, І. Грекуляк // *Голос Покуття*. – 2009. – 22–28 трав.
2. Виноградник Т. Кирило Стефаник – знавець і охоронець батьківської спадщини : до 60-річчя літ.-мемор. музею В. Стефаника в с. Русові] / Т. Виноградник // *Голос Покуття*. – 2001. – 6 квіт.
3. Виноградник Т. Русів чекає ювілею / Т. Виноградник // *Вперед*. – 2001. – 11 трав.
4. Гаврилів Б. Вшановує Галичина / Б. Гаврилів // *Галичина*. – 1991. – 22 трав. ; *Українська мова і література*. – 1991. – № 5. – С. 89-91.
5. Гаврилів Б. Вшанування пам'яті В. Стефаника : [про пам'ятники і меморіал. дошки, присвячені В. Стефанику] / Б. Гаврилів // *Василь Стефаник і українська культура : тези. Ч. 1. – Івано-Франківськ, 1991. – С. 18–20.*
6. Пам'яті великого земляка : [про засідання центру нац.-культ. відродження «Перевесло», присвяч. 120-річчю від дня народж. письм.] // *Голос Покуття*. – 1991. – 21 трав.
7. Пługатор Г. Літературно-меморіальний комплекс Василя Стефаника [в Русові Снятин. р-ну] / Г. Пługатор // *Експрес*. – 2007. – 1–2 груд. – С. 9.
8. Полек В. Місця Стефаниківські на Прикарпатті / В. Полек // *Прикарпатська правда*. – 1991. – 23 лип.
9. Тарнашинська Л. Цілюща вода зі Стефаникової криниці : [як на Івано-Франківщині відзначають 120-річчя від дня народж. В. Стефаника] / Л. Тарнашинська // *Літературна Україна*. – 1996. – 13 черв. – С. 6.
10. У зеленосвятському розмаї : [з ювілею В. Стефаника на Прикарпатті] // *Літературна Україна*. – 1991. – 6 черв.
11. Харитон В. Думками на Покуття лину : [роздуми про В. Стефаника та його пошанування в наш час] / В. Харитон // *Захід*. – 2009. – 28 трав. – С. 9.
12. Чемеринський А. Музей Стефаника в Русові / А. Чемеринський // *Галичина*. – 2008. – 20 трав. – С. 3.
13. Харитон В. Стефаниківські читання у Снятині / В. Харитон // *Галичина*. – 2009. – 26 трав. – С. 5.

14. Чемеринський А. Музей Стефаника в Русові / А. Чемеринський // Галичина. – 2008. – 20 трав. – С. 3.
15. Сайт. – Режим доступу: <https://lib.if.ua/news/1620825951.html>
16. Сайт. – Режим доступу: <https://lib.if.ua/news/1620892299.html>
17. Сайт. – Режим доступу: <https://lib.if.ua/news/1620842388.html>
18. Сайт. – Режим доступу: <https://lib.if.ua/news/1620887127.html>
19. Сайт. – Режим доступу: <https://lib.if.ua/>
20. Сайт. – Режим доступу: <https://lib.if.ua/news/1621252584.html>
21. Сайт. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/rohатыnlibrary/>
22. Сайт. – Режим доступу: <https://www.ifkm.if.ua/filii.html>
23. Сайт. – Режим доступу: <http://hcrb.if.ua/>
24. Сайт. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/732-IX#Text>
25. Сайт. – Режим доступу: <https://dcrb.net/news/i-vse-scho-ya-pysav-mene-bolilo/>
26. Сайт. – Режим доступу: <http://www.blib.if.ua/news/2021-05-14-918>
27. Сайт. – Режим доступу: <http://ww2.if.gov.ua/kolomiyskiy/ua/5055.htm>
28. Сайт. – Режим доступу: <https://libnadvirna.if.ua/>
29. Сайт. – Режим доступу: <https://kosivlibrary.if.ua/>
30. Сайт. – Режим доступу: <https://libgal.com/>
31. Сайт. – Режим доступу: <http://librozh.at.ua/>
32. Сайт. – Режим доступу: <https://pnu.edu.ua/blog/2021/05/14/29578/>

Галина Пристай, *м. Івано-Франківськ*